

Properes lectures

abril

Martin Eden, Jack London

Maig

Res de nou a l'oest, Erich Maria Remarque

Juny

1280 ànimes, Jim Thompson

<http://decasaalclub.blogspot.com/>

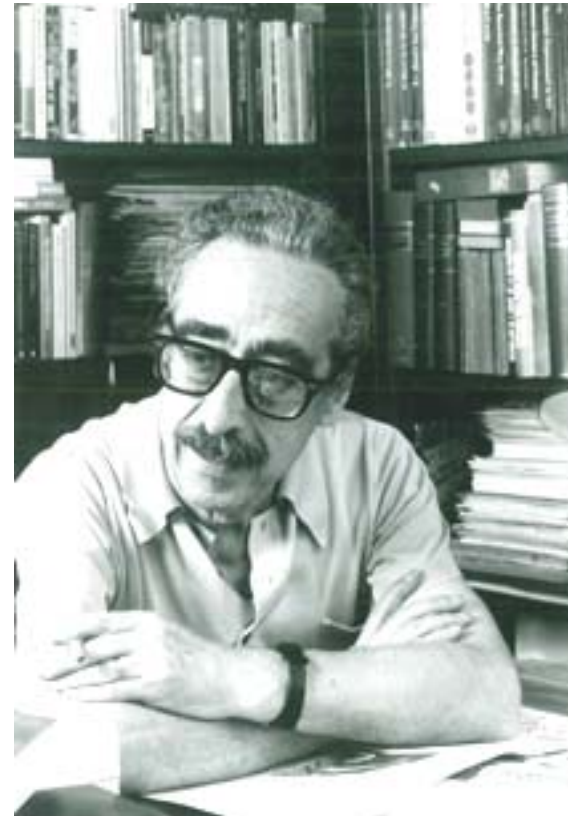
La trobada per a parlar de

M'enterro en els fonaments

serà el dia 30 de març
a les vuit del vespre

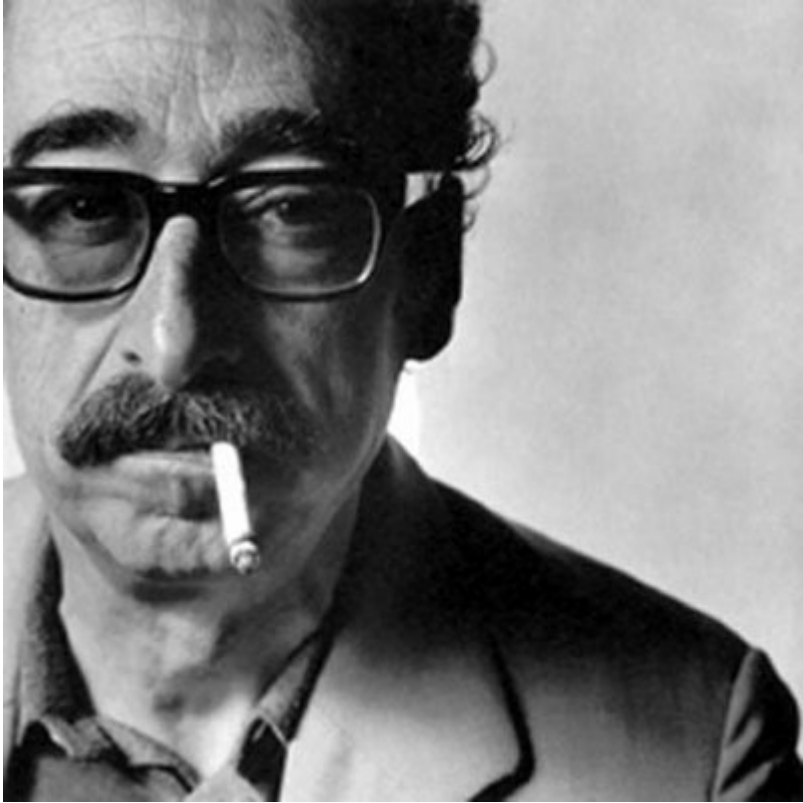
Club de lectura

març 2010

Manuel de Pedrolo
M'enterro en els fonaments

· Biblioteca Joan Triadú · Vic ·

Manuel de Pedrolo

Xavier García

Manuel de Pedrolo (l'Aranyó, 1918-Barcelona, 1990) fou un clandestí en una societat segrestada. Fill d'una antiga nissaga nobiliària, va néixer dins els murs d'un castell de la inhòspita Segarra, propietat de la família paterna. Fou un adolescent solitari carregat d'expectatives durant la República en una petita capital de comarca, i un jove soldat que va fer la guerra en el bàndol dels vençuts. Un escriptor de posicions insubornables al llarg de la dictadura franquista i un intel·lectual isolat en una democràcia avara que, per al nostre autor, desdibuixa clarament

les llibertats col·lectives. El silenci de la crítica a l'entorn de la seva obra féu que, els darrers anys de la seva vida, l'escriptor covés la idea de fracàs. Al seu enterrament, hi assistí la seva muller, la seva filla i un bon amic que arribà tard.

Amb tot, ha estat un dels escriptors més llegits de la postguerra i ens ha llegat una obra poètica considerable: uns centenars d'articles periodístics amb el seu respectable nombre d'entusiastes, unes quantes peces teatrals cabdals, l'obra novel·lística de més gruix de la nostra literatura amb la corresponent legió de lectors i, encara, un radical concepte de la creativitat i una imatge d'autor que compromet el seu ésser a cada ratlla. D'antuvi, presumia aquell fracàs; lliurat del tot a un univers-escriptura de rebel coherència interna no sols és un capítol estel·lar de la literatura catalana contemporània: és una aportació rotunda a la història de la nostra cultura.

Una totalitat creativa

Els únics límits entre Pedrolo i la seva obra els imposà la imaginació. Ni la més estricta censura política, o moral, es va interposar en el seu projecte literari, com ho mostra el desfasament cronològic, provocat per aquella institució, que hi ha entre la data d'escriptura i la data d'edició de moltes de les seves obres. Com ara *Un amor fora ciutat*, novel·la de temàtica homosexual des de la perspectiva de la psicoanàlisi, que, escrita l'any 1959, no fou possible publicar fins l'any 1970, i encara va patir un procés judicial per escàndol públic. Però Pedrolo és autor d'obra més que d'obres. Una totalitat significativa més enllà d'escoles o moviments estètics que ha generat novel·les de caire realista (*Estrictament personal*, 1954), humorístic (*Cops de bec a Pasadena*, 1956), simbolista (*Totes les bèsties de càrrega*, 1965), textualista (*Text/càncer*, 1973), de ciència-ficció (*Mecanoscrit del segon origen*, 1973), policíac (*Mossegar-se la cua*, 1967), etc., ha fet teatre de l'absurd (*Homes i No*, 1957), poesia d'arrel simbolista, visual (*Sobres*, 1994), etc. Un univers literari autònom que acull les obres, unes de més reeixides que

altres, com una part del tot d'aquesta trajectòria indeclinable en la seva exigència ètica.

Pedrolo, doncs, ha transitat per tots els gèneres. De fet, va començar, com altres, inclòs el seu admirat W. Faulkner, escrivint, i publicant, poesia (*Ésser en el món*, 1949), però no tardà a adonar-se que entre la seva poètica i el seu projecte existia l'abisme de l'art per l'art. Una concepció estètica que el poeta creia la més vàlida però que es troba massa allunyada de la jerarquia de valors de l'intel·lectual. Abandonà el conreu d'aquest gènere i passà a l'exercici del conte i la narració que també descuidà a partir de l'any 1956, just quan guanyà el Víctor Català pel recull *Crèdits humans*. Una d'aquestes narracions, "Diàlegs d'un fugitiu" (*Domicili provisional*, 1953) és la clau per a accedir al seu teatre perquè es tracta d'una obra completament dialogada. Si hi voleu inserir les acotacions dramàtiques necessàries, us trobareu davant d'una peça teatral. De fet, tot seguit escriurà la seva primera obra teatral publicada *Els hereus de la cadira* (1954).

En el vessant dramàtic d'aquesta totalitat creativa, Pedrolo aconseguí força èxits: traduït a diversos idiomes; estrenat a bastament, fins i tot, a la Sorbona de París, bressol del teatre de l'absurd, com ha estat qualificada la seva obra; l'únic autor ibèric, valgui l'eufemisme, estudiat pel prestigiós crític Martin Esslin en el seu *Theatre of Absurdism*, i obres de la qualitat d'*Homes i No* (1957). En el fons, Pedrolo mai no es va considerar ben bé un dramaturg; passa, però, que, en circumstàncies adverses per a la seva comunitat, ha escrit teatre i no és casual que en aparèixer Teixidor o Benet i Jornet minvi, fins a l'oblit, la seva producció: una solució de continuïtat per a una tradició estroncada que el nostre autor es veia capaç de resoldre.

Ésser novel·lista

Amb tot i des de molt jove, Pedrolo vol ésser novel·lista. Aquest és el vessant més important de la seva obra, en qualitat i

quantitat, que suma uns 20.000 fulls. D'altra banda, un novel·lista proteïforme i amb el propòsit d'abraçar qualsevol subgènere. Sempre, però, amb una vocació realista que entén la ficció com una realitat-altra.

Hem de destacar que Pedrolo es desmarca del realisme com a tradició mitjançant, entre altres però sobretot, la novel·la psicològica, que entén també com una realitat-altra, influenciat, probablement, per les seves lectures freudianes; en canvi, s'hi enganxa pel vessant ideològic perquè havia mostrat la seva eficàcia per a descriure'ns els aspectes socials a la manera de Zola. I, encara caldria que parléssim dels rivets naturalistes com a polarització d'aquest realisme, l'intent de presentar-nos unes situacions límit. Al capdavall, un heterodox que introdueix elements de ficció dins del terreny del realisme perquè pretenien subvertir la realitat per tal d'abraçar el màxim de versemblances, anava a dir, de realitats narratives.

El cas paradigmàtic de *Temps obert*

Pedrolo, un veritable novel·lista més que un estilista, ha reunit algunes obres seves sota l'aixopluc de sèries novel·lístiques: la trilogia "Anònims" (1970-1971) o les tetralogies "La terra prohibida" (1957) i "Apòcrifs" (1978-1983). D'aquests cicles narratius, el més considerable i el que reflecteix més clarament el concepte literari que volem reconstruir, aquella totalitat narrativa, és, sense dubte, "Temps obert" (1963-1969), una sèrie que abraça onze volums i resta inacabada per la seva mateixa raó de ser. Es tracta d'un conjunt d'obres amb un protagonista únic, Daniel Bastida, que desenvolupen diverses situacions simultànies i excloents. Les nou primeres novel·les del cicle, que formen el primer llibre, desenvolupen les diferents conseqüències filles d'una mateixa situació conflictiva: un bombardeig de la guerra del 1936 a la vila de Gràcia. Aquest atac aeri pot afectar la família Bastida o perquè mor el pare o la mare o perquè canviaran de barri, etc. Així, fins a nou diferents possibilitats, cadascuna de les quals serà retratada en un volum que, al seu torn, genera una altra situació conflictiva que,

també, pot desenvolupar diverses situacions simultànies i excloents, però que seran coherents amb el passat del protagonista que arrossega des de la novel·la originària.

Es tracta d'una estructura novel·lística sense parangó en la literatura universal que el nostre autor ja proposà l'any 1953 en el conte "El millor novel·lista del món" i assajà en diverses obres (*Viure a la intempèrie*, 1962) abans de trobar la seva forma final. Estructura, a més, que, a cada novel·la del cicle, rep un tractament diferent (novel·la epistolar, monòleg interior, desordre cronològic, visió calidoscòpica, etc.). Una preocupació formal que, a més de la recurrència dels grans tòpics temàtics, és, probablement, l'altra característica essencial de la narratologia pedroliana: la recerca d'un llenguatge/novel·la.

Geometries d'una poètica: el llenguatge/novel·la

Pedrolo provà d'incorporar les estructures i tècniques de la novel·lística internacional a la tradició pròpia. Fins al moment de l'aparició del nostre autor, aquestes incorporacions eren comptades (algunes obres de Puig i Ferrer, la Fanny de Soldevila?). Hom ha parlat de la influència de la generació perduda en aquesta aportació, però caldrà afegir-hi també la del *Nouveau Roman* francès. Incorporacions, exploracions novel·lístiques que afegeixen, a més, matisacions al model primari i, per tant, el converteixen en original. Assenyalem dos dels recursos més típics d'aquesta obra: el refús de l'omnisciència (*S'han deixat les claus sota l'estora*, 1978; *Sòlids en suspensió*, 1974) i el perspectivisme temporal (*Cendra per Martina*, 1952; *Les finestres s'obren de nit*, 1955), al capdavant, dos recursos amb un parentiu ben proper. Una recerca no gens gratuïta quan l'autor no escriu per distreure's ni distreure'ns, sinó al contrari, ho fa per cercar la condició humana.

Les metes més pregoneres d'aquesta investigació, les trobem en l'obra *Espais de fecunditat irregular/s* (1973). Una novel·la que comença, encara que mai no acaba, amb una frase que cal finir. Que en el seu desenvolupar-se exigeix un ordre sintàctic,

gramatical, etc. I en aquest fer-se, genera també errors que el mateix text, ara ja text/personatge -Blanca- corregeix tot acumulant dades sobre el coneixement de la realitat en la qual es desenvolupa. Una realitat creada des de la sintaxi, convertida, doncs, en univers-escriptura que *escriu i s'escriu*. Per això, la protagonista és totes les protagonistes i el text esdevé totes les novel·les. Una concepció novel·lística autògrafa que, oh paradoxa, inaugura tot de possibilitats il·limitades dins d'una finitud.

L'obra d'un home que no tenia mesura i que va escriure com un forassenyat, Pedrolo dixit.

Copyright text © 1999 Ediuoc/ECSA

<<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/manuel-de-pedrolo>>

Obra

Poesia

- **Ésser en el món.** Reus: Torrel de Reus, 1949.
- **Simplement sobre la terra.** 1950; Barcelona: Taller Picasso, 1983.
- **Lleida, vuit poetes.** Barcelona: Ariel, 1968.
- **Arreu on valguin les paraules, els homes.** Barcelona: Proa, 1975.
- **Obra poètica completa 1931-1990.** Lleida: Pagès, 1996.
- **Us convida a l'acte** [Poesia visual]. Lleida: Pagès, 2000.

Novel·la

- ***Elena de segona mà.*** 1949; Barcelona: Selecta, 1967; Barcelona: Edicions 62, 1985.
- ***Cendra per Martina.*** Barcelona: Proa, 1965; Barcelona: Kapel, 1982.
- ***Mister Chase, podeu sortir.*** Barcelona: Albertí, 1955.
- ***L'inspector fa tard.*** Palma de Mallorca: Moll, 1960. Barcelona: La Magrana, 1988.
- ***Balanç fins a la matinada.*** Barcelona: Selecta, 1963.
- ***Avui es parla de mi.*** Barcelona: Edicions 62, 1966.
- ***Es vessa una sang fàcil.*** Barcelona: Albertí, 1954. Barcelona: La Magrana, 1986.
- ***Les finestres s'obren de nit.*** Palma de Mallorca: Moll, 1957.
- ***Estrictament personal.*** Barcelona: Selecta, 1955.
- ***Una selva com la teva.*** Barcelona: Destino, 1960.
- ***Nou pams de terra.*** Barcelona: Pòrtic, 1971.
- ***Violació de límits.*** Barcelona: Albertí, 1957.
- ***La paraula dels botxins.*** 1957.
- ***La mà contra l'hortizó.*** Barcelona: Nova Terra, 1961. Barcelona: La Llar del Llibre, 1985.
- ***Joc brut.*** Barcelona: Edicions 62, 1965.
- ***A cavall de dos cavalls.*** Barcelona: Alfaguara, 1967.
- ***M'enterro en els fonaments.*** Barcelona: Proa, 1967.
- ***Totes les bèsties de càrrega.*** Barcelona: Edicions 62, 1967.
- ***Solució de continuïtat.*** Palma de Mallorca: Moll, 1968.
- ***Un camí amb Eva.*** Barcelona: Llibres de Sinera, 1968; Barcelona: Edicions 62, 1976.
- ***Se'n va un estrany.*** Barcelona: Llibres de Sinera, 1968.
- ***Falgueres informa.*** Barcelona: Llibres de Sinera, 1968.
- ***Entrada en blanc.*** Barcelona: Cadí, 1968.
- ***Mossegar-se la cua.*** Barcelona: Edicions 62, 1968.
- ***Un amor fora ciutat.*** Barcelona: Aymà, 1970.
- ***Situació analítica.*** Barcelona: Edicions 62, 1971.
- ***Si són roses, floriran.*** Barcelona: Nova Terra, 1971; Barcelona: Edicions 62, 1980; Barcelona: La Llar del Llibre, 1985.
- ***Pas de ratlla.*** Barcelona: Proa, 1972.
- ***Des d'uns ulls de dona.*** Barcelona: Edicions 62, 1972; *Avui* (Barcelona), 1995.
- ***Cops de bec a Pasadena.*** Barcelona: Nova Terra, 1972; Barcelona: Edicions 62, 1980.
- ***Unes mans plenes de sol.*** Barcelona: Edicions 62, 1972.
- ***Introducció a l'ombra.*** Barcelona: Proa, 1972.
- ***Espais de fecunditat irregulars.*** Barcelona: Aymà, 1973.
- ***Mecanoscrit del segon origen.*** Barcelona: Edicions 62, 1974.
- ***L'ordenació dels maons.*** Barcelona: Edicions 62, 1974.
- ***Algú que no hi havia de ser.*** Barcelona: Proa, 1974.
- ***Viure a la intempèrie.*** Barcelona: Nova Terra, 1974.
- ***Text/Càncer.*** Barcelona: Dopesa, 1974.
- ***Sòlids en suspensió.*** Barcelona: Nova Terra, 1975; Barcelona: Edicions 62, 1981.
- ***Detall d'una acció rutinària.*** Barcelona: Sagitario, 1975.
- ***Acte de violència.*** Barcelona: Edicions 62, 1975.
- ***Perquè ha mort una noia.*** Barcelona: Galba, 1976.
- ***Milions d'ampolles buides.*** Barcelona: Laia, 1976.
- ***Procés de contradicció suficient.*** Barcelona: Edicions 62, 1976.
- ***S'alcen veus del soterrani.*** Barcelona: Edicions 62, 1976.
- ***Les portes del passat.*** Barcelona: Laia, 1977.
- ***Pols nova de runes velles.*** Barcelona: Edicions 62, 1977.

- **Lectura a banda i banda de paret.** Barcelona: Aymà, 1977.
- **Hem posat les mans a la crònica.** Barcelona: Edicions 62, 1977.
- **Tocats pel foc.** Barcelona: Edicions 62, 1977.
- **S'han deixat les claus sota l'estora.** Barcelona: Edicions 62, 1978.
- **D'esquerra a dreta, respectivament.** Barcelona: Edicions 62, 1978.
- **Cartes a Jones Street.** Barcelona: Edicions 62, 1978.
- **Les fronteres interiors.** Barcelona: Laia, 1978.
- **Anòmin I.** Barcelona: Proa, 1978.
- **La nit horitzontal.** Barcelona: Laia, 1979.
- **Aquesta matinada i potser per sempre.** Barcelona: Sagitario, 1980.
- **Baixen a recules i amb les mans alçades.** Barcelona: La Magrana, 1980.
- **Conjectures, de Daniel Bastida.** Barcelona: Edicions 62, 1980.
- **Successimultani.** Barcelona: Laia, 1981; Barcelona: Grup del Llibre, 1982; Barcelona: Pleniluni, 1991.
- **Anònim II.** Barcelona: Edicions 62, 1981.
- **Anònim III.** Barcelona: Edicions 62, 1981.
- **Apòcrif u: Oriol.** Barcelona: Edicions 62, 1982.
- **Exemplar d'arxiu, únicament persones autoritzades.** Barcelona: La Magrana, 1982.
- **Apòcrif dos: Tina.** Barcelona: Edicions 62, 1983.
 - **No hi fa res si el comte-duc no va caure del cavall a Tàrraga.** Barcelona: Laia, 1984; Barcelona: La Llar del Llibre, 1990.
- **Apòcrif tres: Verònica.** Barcelona: Edicions 62, 1984.
- **Domicili permanent.** Barcelona: La Magrana, 1984.

- **Els quaderns d'en Marc.** Barcelona: El Llamp, 1984.
- **Joc tapat.** València: Eliseu Climent / 3i4, 1985.
- **Apòcrif quatre: Tilly.** Barcelona: Edicions 62, 1985.
- **Crucifeminació.** Barcelona: Edicions 62, 1986.
- **La creació de la realitat, punt i seguit.** Barcelona: Edicions 62, 1987.
- **Tot o nul.** Barcelona: Edicions 62, 1988.
- **Obres púbiques.** Barcelona: Edicions 62, 1991.
- **Tants interlocutors a Bassera.** Barcelona: Edicions 62, 1992.
- **Doble o res.** 1950; Barcelona: Edicions 62, 1997.

Prosa

- **Reserva d'inquisidors.** Barcelona: Laia, 1979.
- **Caus a cada cantonada.** Barcelona: Edicions 62, 1985.
- **100 pàgines triades per mi.** Barcelona: La Campana, 1988.

Narrativa breu

- **El premi literari i més coses.** Barcelona: Selecta, 1952. València: Bromera, 1990.
- **Cinc cordes.** 1954.
- **Un món per a tothom.** Barcelona: Albertí, 1956.
- **Domicili provisional.** Palma de Mallorca: Moll, 1956; Barcelona: La Magrana, 1982; Barcelona: Barcanova, 1990.
- **Crèdits humans.** Barcelona: Selecta, 1957.
- **Històries i ficcions. El premi literari i més coses. L'interior és el final. Domicili provisional.** Barcelona: Edicions 62, 1973.

- ***El temps a les venes.*** Barcelona: Edicions 62, 1974.
- ***Contes fora recull.*** Barcelona: 1975.
- ***Trajecte final.*** Barcelona: Edicions 62, 1975; *El Observdor* (Barcelona), 1991; Barcelona: Barcanova, 1992.
- ***Paraula dels botxins.*** Barcelona: Laia, 1980.
- ***7 regals d'intriga i ficció.*** Barcelona: L'Atzar, 1980.
- ***Les civilitzacions són mortals.*** Barcelona: L'Atzar, 1984.
- ***Múltiples notícies de l'Edèn.*** Barcelona: Edicions 62, 1985.
- ***Patologies diversament obscures.*** Barcelona: La Magrana, 1986.
- ***Internacional setting.*** Barcelona: Edicions 62, 1986.
- ***Disset contes i una excepció.*** Barcelona: 1990.

Teatre

- ***Cruma.*** Barcelona: Nereida, 1950.
- ***La nostra mort de cada dia.*** Palma de Mallorca: Moll, 1958.
- ***Homes i No.*** Barcelona: Horta, 1959.
- ***Tècnica de cambra.*** Palma de Mallorca: Moll, 1964.
- ***Situació bis.*** Barcelona: Occitània, 1965; Barcelona: Millà, 1976.
- ***Darrera versió, per ara.*** Barcelona: Edicions 62, 1971.
- ***Sóc el defecte.*** Palma de Mallorca: Moll, 1975.
- ***Algú a l'altre cap de peça.*** Palma de Mallorca: Moll, 1975.
- ***Pell vella al fons del pou.*** Palma de Mallorca: Moll, 1975.
- ***L'ús de la matèria.*** Barcelona: Edicions 62, 1977.
- ***Aquesta nit tanquem.*** Barcelona: Edicions 62, 1978.
- ***Bones notícies de sister.*** Barcelona: Millà, 1979.
- ***Acompanyo qualsevol cos.*** Barcelona: Millà, 1979.
- ***Els hereus de la cadira.*** Barcelona: Millà, 1980.

- ***D'ara a demà: comèdia en un acte.*** Barcelona: Millà, 1982.
- ***Teatre (2 vols.)*** Barcelona: Edicions 62, 1999-2000.

Crítica literària o assaig

- ***Mig segle de literatura catalana.*** Ricardo Orozco, editor, 1952.
- ***"Primera aproximació a Henri Michaux"***, dins *Miscel·lània Carles Riba*. Barcelona: Josep Janés, 1954.
- ***"El novel·lista Hemingway"***, dins *Quart Creixent*, núm. 2, 1957.
- ***"Cop d'ull a l'obra de Henry Miller"***, dins *El Pont*, núm. 9, 1957.
- ***Cita de narradors*** [amb altres autors]. Barcelona: Selecta, 1958.
- ***"Notícia de Paul Bowles"***, dins *Quart Creixent*, núm. 4, 1958.
- ***"L'Espinàs a passos comptats"***, dins *Cita de narradors*. Barcelona: Selecta, 1958.
- ***"Principi de les cruïlles del món"***, dins VILADOT, Guillem: *Poesia T/47*. Barcelona: Pòrtic, 1971.
- ***Impressions-expressions sobre tres novel·les de Maria Aurèlia Capmany***, dins CAPMANY, Maria Aurèlia: *Obra Completa I*. Barcelona: Nova Terra, 1974.
- ***El llegir no fa perdre l'escriure: escrits sobre literatura 1951-1974.*** Lleida: Pagès, 1994.

Col·lecció de moments (Blog de Carme Rosanas)

Tornar a llegir Pedrolo és, per a mi, després de tant de temps sense llegir res de nou, llegit i rellegit tot el que tenia l'abast, com tornar "a casa". A una casa on puc retrobar noves emocions, conegudes i desconegudes a la vegada. Desconegudes perquè mai no havia llegit aquesta novel·la, encara, i conegudes perquè la manera com Pedrolo em toca ben endins i em sacseja les emocions és sempre i deliciosament esperada i confirmada.

M'enterro en els fonaments és una novel·la construïda a través de dues veus, de dos protagonistes que, en capítols alterns, ens parlen en primera persona. El capítol I i tots els que duen xifres romanes, corresponen al pare. Un home, metge, bon professional, bon pare de família i que situat al final dels anys 50 o primers dels 60, és un home de "bons costums", si convé una mica hipòcrites i tot, que sembla que no tingui cap problema de viure en el país que viu, en un país ocupat i en una dictadura. El fill de 19 anys, estudiant, decebut, descontent, compromés i més que compromés, fins i tot utilitzant la violència i força eixelebrat ocupa el segon capítol que ell numera com a 1. Els capítols se succeeixen així: II, 2, III, 3, IV, 4... De manera magistral desgrana una trama on la idea que el lector es va fent de com són o seran els fets, a partir d'allò que van especulant els personatges, canvia una vegada i una altra, fins al final de la novel·la.

Però allò que és més espectacular, és com explica els mateixos fets, les mateixes converses des d'un punt de vista i de l'altre. Així posa de manifest, allò que tots sabem, o sigui que una conversa, o discussió o baralla, mai no és ben bé la mateixa per a les dues persones que la mantenen... que mai no arriben a les mateixes conclusions, que mai no retenen ben bé el mateix.

¡- Però jo no vull que els altres pensin per mi! Vull pensar jo i no em deixen!

- Perquè encara no estàs preparat! Ni ho estaràs mai si vols ensenyar abans d'aprendre! I bon camí portes! – vaig donar un altre cop de mà contra els papers que encara quedaven sobre la taula -. No assisteixes a la universitat, t'has proposat suspendre el curs... Per què?

- Perquè una cosa és que m'ensenyin a pensar i l'altra que vulguin ensenyar-me què he de pensar. Des de petit que sempre sento el mateix: això és veritat, això és mentida. Però qui t'explica com distingir entre l'error i l'encert? Ningú! Al contrari tothom sembla interessat a barrejar les pistes. Tothom t'imbecil·litza amb els seus cops de maça: pensa això, pensa allò! Vosaltres mateixos..."

<http://carmerosanas.blogspot.com/2009/04/menterro-en-els-fonaments-de-manuel-de.html>

